

BROJ 3 - VELJAČA 1980.

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA
SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

**GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Dragutin Feletar (glavni i odgovorni urednik), Miroslav Klem,
Branko Šimek, Marijan Špoljar i Željko Tomičić

MUZEJSKI VJESNIK izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Rukopisi se šalju na adresu: Muzej grada Koprivnice, 43300 Koprivnica, Trg dr. Leandera Brozovića 1. Časopis solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske

GRAFIČKA OPREMA

Dragutin Feletar

NAKLADNIK

Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

RO »Podravka — Usluge«, OOUR Koprivnička tiskara, 1980.

BROJ 3 — VELJAČA 1980.

KAZALO

1. Dragutin Feletar: Kakva mreža muzeja i zbirki? 1
2. Stjepan Hajduk: Krešimir Filić — borac za istinsku demokratizaciju muzealne djelatnosti 2
3. Tomislav Đurić: Stanje nekih kulturno-povijesnih spomenika u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 8
4. Marijan Špoljar: Problemi valorizacije 17
5. Vladimir Kalšan: Prilog raspravama o agrarnim odnosima u Međimurju u vrijeme obitelji Žrinskih 18
6. Martin Matašin: Zavičajni muzej Virje 22
7. Mato Dominiković: Petar Levar: Muzejska zbirka u Kalinovcu 25
8. Luka Hrvatić: O važnosti muzejske zbirke u Kalinovcu 29
9. Mihajlo Bradić: Kako smo stvorili zavičajni muzej u Čazmi 31
10. Zorko Marković: Bilješke o rekognosciranju arheoloških terena oko Koprivnice i Đurđevca 1979. godine 35
11. Željko Demo: Arheološka istraživanja u Kunovec Bregu kod Koprivnice 39
12. Zoran Homen: Lasinjski naseobinski elementi i novi nalazi iz Beketinca 42
13. Dubravka Balen-Letunić: Istraživanje tumula u Goričanu kod Čakovca 1979. godine 49
14. Zorko Marković: Posjet dr. Nadora Kalicza i problem arheološke suradnje kod nas 51
15. Ivan Mirnik: Skupni nalaz srebrnika XVIII. i IX. stoljeća iz Čakovca 53
16. Marina Šimek: Arheologija varaždinskog kraja — bibliografija 59
17. Ljubica Ramušćak: Najnovija istraživanja lončarskog obrta na području Međimurja 69
18. Libuše Kašpar: Najnovija ispitivanja licitarskog obrta u Varaždinu i bližoj okolini 73
19. Josip Fluksi: Preslice — podravska etnografska specifičnost 82
20. Libuše Kašpar: XVI. savjetovanje i XII. skupština etnoloških društava Jugoslavije 88
21. Branimir Šimek: Fotografski materijal u muzeju 89
22. Dragutin Feletar: Izdanja Podravskog zbornika 92
23. Dragutin Feletar: Skupština Muzejskog društva 93

Savjetovanje su organizirali Savez etnoloških društava Jugoslavije i Udruženje etnologa Makedonije a pod pokroviteljstvom Makedonske akademije nauka i umjetnosti.

Nakon svečanog otvaranja skup su pozdravili Galaba Palikruševa (predsjednik Saveza etnoloških društava Jugoslavije), akademik Mihajlo Apostolski (predsjednik MANU), te Gorgi Todov (predsjednik Skupštine općine Gevgelija).

Potom su slijedila predavanja koja su se uslijed velikog broja referata održavala u sekcijama. Teme su bile:

1. Etničke karakteristike Južnomakedonske etničke cjeline.
2. Teorijsko-metodološka orijentacija u jugoslavenskoj etnologiji.
3. Etnološko proučavanje suvremenih promjena u narodnom životu i kulturi.
4. Romi u Jugoslaviji — etničke karakteristike.

Uz Savjetovanje je održana i XII. redovna Skupština Saveza etnoloških društava Jugoslavije na kojoj je odlučeno da se slijedeće savjetovanje održi u Bosni i Hercegovini.

Popratne manifestacije Savjetovanja su bile prikaz etnoloških filmova, zatim nastup KUD »Makedonija« iz Skopja, koje je osnovano 1972. godine, a na njihovom programu su pjesme i kola egejske Makedonije, pošto su i članovi uglavnom rođeni u tom dijelu Makedonije.

Domaćini su organizirali i posjet Gevgeliji. Razgledan je ZIK »Vino-jug«, poznat po proizvodnji stolnog grožđa i kvalitetnih vina a razgledani su i staklenici u kojim se gaje rajčice i karamfili. Savjetovanje je završeno trodnevnom ekskurzijom u Bugarsku i Grčku. Posjećen je Melnik u Bugarskoj, gradić koji je radi svoje osebujne arhitekture pod zaštitom države.

U Grčkoj su posjećeni Voden, Solun i Kostur (Kastorija) gradić poznat u svijetu po krznarstvu, kojim se njegovi stanovnici bave već stoljećima.

Tako su posjećeni krajevi u kojima i danās još ima mnogo makedonskog stanovništva. Međutim oni su u vrlo lošem položaju, zbog grčkih interesa, koji su usmjereni potpunoj asimilaciji makedonskog življa.

Branimir ŠIMEK, Muzej Međimurja Čakovec

FOTOGRAFSKI MATERIJAL U MUZEJU

Pogledamo li pažljivije svoje stolove i pretrpane ladice, otkrit ćemo, među ostalim, desetine fotografija i poneki, u kut izguran, dija-pozitiv. Upitajmo se, nećemo li (ili oni iza nas) jednog dana zašaliti zbog svojeg pomalo ravnodušnog postupka?

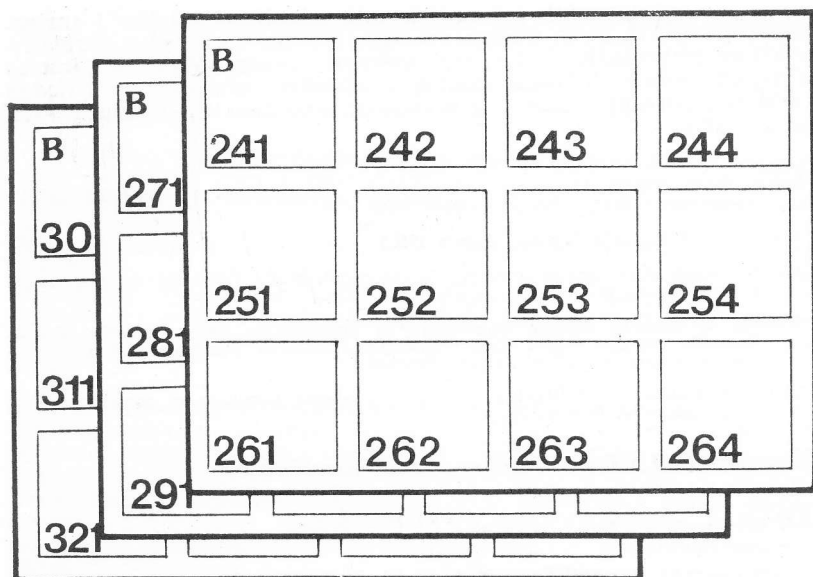
Ovaj put ne bih pisao o zaštiti i čuvanju fotomaterijala — muzej-skih izložaka: dagerotipija, talbotipija i mnogo puta od muha prošetanih (i ne samo prošetanih) velikih fotografija-ilustracija iz postava, već bi pažnju posvetio fotomaterijalu s kojim se susrećemo u muzeju svakodnevno. To su naše brojne fotografije, kolor-dijapozitivi, negativi i nešto rjeđe — mikrofilmovi. Sve je to materijal koji se godinama skuplja kao naša dokumentacija, pa ga kao takvog treba zaštititi i čuvati na najbolji način. Kako je literatura o toj problematici oskudna, a neka iskustva ipak postoje, sažet ću ih u ovom napisu.

Pozitiv i negativ fotomaterijal se sastoji od podloge i emulzionog, na svjetlo osjetljivog sloja. Acetilcelulozni (Safety, Non-flam, Sicherheitsfilm) film i papir danas su glavni materijali za podloge, a staklo, platno, drvo, porculan i metali koriste se rjeđe. Emulzija je suspenzija želatine i kombinacije halogenida srebra, kojima su dodane neznatne količine sredstava za otvrđivanje, stabilizatora i senzibilizatora. Svaki od tih elemenata podložan je, ovisno o utjecajima, oštećenjima i propadanju. Dok, recimo, staklo ima praktički neograničen rok trajanja, filmovi i papir propadaju ako se ne čuvaju pod određenim uvjetima. Papir je vrlo hidroskopan materijal, tj. navlači na esbe vodenu paru i vlagu iz okoline. Iako vlaga ne razlaže papir direktno, ona pogoduje razvoju mikroorganizama i plijesni koji će svojim encimskim djelovanjem to sigurno učiniti. Isti će uzročnici sigurno napasti i želatinu (organska materija) koja je vezivo emulzije. Previsok postotak vlage pogoduje i razvoju gljivica, pogotovo kad su fotografije u direktnom dodiru s drvom. Međutim, nije samo suviše vlažan zrak štetan za fotomaterijale; štetan je i presuh zrak. Nedostatak vlage čini papir i filmove suviše suhima, oni gube elastičnost, postaju krhki i pri manipulaciji se drobe. Svjetlost, a posebno ultraviolettne zrake, uzrokuju također postepeno raspadanje fotomaterijala. Naša gradska prašina i plinovi u zraku sadrže, pored strugotine i čađi, mnoštvo anorganskih sastojaka: silikata, klorida, sumpornih i drugih soli. Oni s vlagom tvore rastopine koje razaraju papir. Strugotina i nepažljivo rukovanje mehanički oštećuju fotomaterijal. Kao opasnost treba uz kukce, crve i uši svakako spomenuti i glodavce.

Da bi se fotomaterijal sačuvao potrebno je tretirati ga slično kao i ostalu muzejsku građu. Temperatura prostorije u kojoj se čuva mora biti konstantna a preporuča se da iznosi 16°—18°C, uz relativnu vlažnost 40—60%. Tu treba spomenuti i nitrocelulozne filmove, koji ne spadaju u moderni fotomaterijal, ali se kao muzejska građa nađu u muzejima. Njih treba svakako čuvati izdvojeno, zbog zapaljivosti i eksplozivnosti, na što nižoj temperaturi i u dobro provjetranom prostoru. Time nitro-filmovima ujedno produžujemo vijek, ali ih ipak treba što prije presnimiti i tako barem sačuvati dokument. Poznato je da taj negativ-materijal (ne proizvodi se od pedesetih godina) relativno brzo propada. Da bismo utvrdili radi li se o nitro-filmu, moramo izvesti pokus paljenjem uzorka. Uzmemo mali (!) komadić (cca 5x5 mm) filma i stavimo ga oprezno, podalje od svega zapaljivog, na žar cigarete te promatramo kako sagorjeva. Ako izgori naglo i uz zagušljivi dim, radi se o nitroceluloznom filmu.

Fotomaterijal treba uz navedenu vlažnost i temperaturu zaštititi i mehanički, stavljanjem u kutije. One ne smiju biti od metala podložnog koroziji, a ne preporuča se ni drvo. U obzir dolaze aluminijske i plastične kutije, konstruirane tako da dozvoljavaju mogućnost ventilacije. Idealno bi bilo da su kutije od nerđajućeg čelika. Negativi trebaju biti, nakon signiranja i stavljanja u zaštitne omote, smješteni u kutije uspravno, tako da ne pritišću jedni na druge. Filmovi se nikako ne smiju čuvati savijeni u ralice!

U foto-laboratoriju Muzeja Međimurja u Čakovcu sve široke filmove (Rollfilm 120) režemo na trake od po četiri snimka pa tri takve trake kontaktno kopiramo na foto-papir formata 18x24 cm. Na dobiveni kontakt-blok, koji radimo u duplikatu, upisuje se signatura od tri

broja i jednog slova (vidi crtež). Slovo označava kutiju koja sadrži 100 kontakt-blokova, prva dva broja su redni brojevi trake, a treći broj označava mjesto snimka na traci. Kontakt-blokovi se pohranjuju odvojeno od negativa, jedan kod fotolaboranta, a drugi kod kustosa, u fototeci.

Mikrofilmovi se čuvaju kao i sav drugi negativ-materijal u veličinom i kvalitetom prilagođenim kutijama. Vjerujem da ćemo jednog dana biti u mogućnosti svu našu dokumentaciju prenijeti na mikrofilmove, koji su zbog svojih dimenzija idealni za čuvanje. Dijapozitive umećemo u plastične ramice sa staklima i spremamo uspravljene u kutije ili »šaržere« dijaprojektora, koje pažljivo zatvorimo. Prethodno svaki dijapozitiv signiramo i označimo znakom za umetanje u dijaprojektor. Fotografije pohranjujemo, kaširane na karton, uspravljene. Kaširamo isključivo kemijski neutralnim ljepljivim (karbofiks, librokol). I neki su sastojci tinte (sumporne soli) štetni za fotografiju, kao i papire općenito, pa za obilježavanje treba raditi tušem.

U posljednje se vrijeme postavlja pitanje korištenja kolor — fotografije u muzejima i muzejskoj dokumentaciji. Na žalost, kolor-fotografiju ćemo, na njenom današnjem stupnju razvoja, još neko vrijeme morati ostaviti izvan muzeja. Jer, moglo bi nam se dogoditi da za desetak godina od naše kolor-ilustracije ostane samo po-
 žutjelji komad papira! Naime, za razliku od korektno izvedene i pravilno čuvane crno-bijele fotografije, trajanje koje je stotinjak i više

godina, kolor-fotografija još uvijek nije dovoljno stabilna i trajna. Kolor-dijapozitivi, kojih imamo sve više, isto su tako podložni relativno brzom propadanju. Jedino što možemo i moramo (!) učiniti jest to da svakih sedam do osam godina dijapozitive presnimimo. Nijedna cijena tog postupka neće biti previsoka, ako smo time sačuvali vrijednu građu.

IZVORI:

1. Zoran Pekić: Zaštita i čuvanje foto-materijala (referat čitan na sastanku Sekcije konzervatora Srbije, Beograd, mart 1979.)
2. Milan Fizi: Fotografija (Epoha, Zagreb 1960.)
3. Ludvik Losos: Nove metode konzervacije muzejskih zbirki (Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb, 1974.)
4. Bilješke sa sastanka Sekcije konervatora za konzervaciju metala, tekstila, drveta, keramike, hartije, foto i drugih materijala, održanog početkom 1979. g. u Narodnom muzeju — Galeriji fresaka Beograd.
5. Diskusija Branibora Debeljkovića, vanrednog profesora Fakulteta za pozorište, radio, film i televiziju, Beograd (bilješke).

Dragutin FELETAR, Muzej grada Koprivnice

IZDANJA »PODRAVSKOG ZBORNIKA«

»Podravski zbornik«, čiji je nakladnik Muzej grada Koprivnice, nastavio je i u 1979. godini s dosta plodnom izdavačkom djelatnošću. To je moguće ostvariti prvenstveno zahvaljujući širokom društvenom razumijevanju i pomoći od strane SIZ-ova kulture i udruženog rada s područja općina Koprivnica, Đurđevac i Ludbreg. Osobito izdašnu pomoć (u financijskom i organizacijskom smislu) pruža kolektiv koprivničke »Podravke«. U toku 1979. godine tiskana su ukupno četiri naslova.

1. »Podravski zbornik 79« — To je peto godište i izašlo je opet u povodu obljetnice oslobođenja Koprivnice, dakle za 7. studeni 1979. godine. Ovaj put zbornik je po izboru tema i kvaliteti pojedinih radova nadmašio dosadašnja godišta. Objavljeno je gotovo pedeset tema, knjiga ima 362 stranice i više od 250 ilustracija. U prvoj grupi tema objavljeno je desetak članaka iz prošlosti revolucionarnih gibanja u Podravini od 1918. do 1945. godine. Najopširnija grupa tema odnosi se na suvremena arheološka istraživanja u Podravini. Zatim slijede tema iz starije i novije opće podravske povijesti, iz književne i folklorne baštine, i slično. Na kraju je, kao i obično, obavljeno petnaestak pjesama i nekoliko proznih radova suvremenih podravskih pisatelja (na temelju ranije raspisanog natječaja). Također je tiskana i temeljita bibliografija svih objavljenih članaka u pet dosad tiskanih »Podravskih zbornika«. »Podravski zbornik 79« tiskan je u zavidnoj nakladi od 3.000 primjeraka, ali je već u cijelosti rasprodan, tako da ga je, nažalost, teško nabaviti.

2. Maja Gjerek: Tajna — Nastavljaajući raniji izdavački plan u kojem je predviđeno i afirmiranje mladih podravskih pisatelja, kao peta knjiga u »Biblioteci Podravskog zbornika« izašla je u lipnju 1979.